

Bijlage 1 bevat drie onderdelen:

- Deel A: Schema ontwikkelingssprongen en behoeften buitenruimte (onderlegger voor definiëren van de norm. Tevens van belang voor kwalitatieve voorwaarden buitenruimte)
- Deel B: Verkeersvaardigheden kinderen (i.v.m. bepalen actieradius kinderen als onderlegger voor de norm)
- Deel C: kwalitatieve voorwaarden buitenspeelruimte

Deel 1A schema 'ontwikkelingssprongen en behoeften buitenruimte'

Leeftijd 0 - 1,5 jaar		
Ontwikkeling	Spelvormen	Behoeften aan buitenruimte
<ul style="list-style-type: none">• Afhankelijk van, oriëntatie op en gehechtheid aan verzorger• Ontwikkeling van elementaire zintuigen• Grijpen, pakken• Verkenning van voorwerpen met de mond• Kruipen, zitten• Staan en lopen met steun• Reageert op roep en brabbelt bij spel• Geringe selectie van prikkels uit omgeving• Ontstaan van lichaamsgevoel	<ul style="list-style-type: none">• Eerst: liggen op door verzorger bepaalde plaats• Interactie met verzorgers dmv. voelen, horen, zien, ruiken en praten, wiegen en dansen op de arm, kiekeboe en verstopspelletjes, rijmpjes en liedjes• Bewegingsspel = m.n. oefening van grove motoriek: reiken, grijpen, oprichten, kruipen, zitten, staan, lopen• Rollen van de bal• Lopen en kruipen met speelgoed• Looprek, trapauto	<ul style="list-style-type: none">• Afgebakende, veilige, schone, verblijfsruimte (wieg, box, kinderwagen, speelruimte) onder constante verzorging/ begeleiding; Schoon en veilig betekent ook niet-milieubelast (grond, lucht, geluid, straling)• Beschutte plekken onderdeel uitmakend van route (zitplekken/ picknickplekken), ontmoetingsplekken ouders, zachte ondergrond• Beschutte en aantrekkelijke routes met verharde ondergrond, aansluitend aan eigen woning (groen, verkeersvrij, vlakke ondergrond, sociaal veilig)

Leeftijd 1,5 - 4 jaar

Ontwikkeling	Spelvormen	Behoeften aan buitenruimte
<ul style="list-style-type: none">• Toenemende belangstelling voor de wereld rondom; verzorger centraal• Voortzetting van motorische ontwikkeling: staan en lopen zonder steun, rennen, stapelen en sjouwen, start fijne motoriek• Uitbreiding van zintuiglijke ervaringen• Vormen en voorwerpen krijgen betekenis• Taalexplisie (van 2 woorden met begrip tot hele verhalen en vragen 'waarom, wanneer, hoeveel')• Ontstaan lichaamskennis• Ontstaan van zelfbewustzijn• Ontstaan autonomie met weinig innerlijke controle over impulsen• Ontstaan van geweten; aanwezigheid opvoeders nog nodig voor handhaving gedragsregels; bij afwezigheid gelden ge- en verboden nog niet voor het kind• Experimenteren met gedachten en gedrag: fantaseren en doen 'alsof', maar kunnen 'echt' en 'alsof' niet goed uit elkaar houden.• Eerste moeilijke beslissingen, waarvoor behoefte aan geruststellende begeleiding• Toenemend contact met andere kinderen, maar kinderen spelen nog vooral naast elkaar.	<ul style="list-style-type: none">• Lopen (evt. met voorwerpen), rennen, achteruitlopen,• Draaien, evenwichtspel, randjes klimmen, met 2 voeten springen• Rolballen met hand of voet• Fietsen op driewieler• Imitatiespel (naspelen dagelijkse werkelijkheid) en fantasiespel (met/ zonder voorwerpen); 2 spelvormen die tevens een oefenterrein voor taal zijn.• Constructiespel (blokken, zand, water, modder, klei, takjes, steentjes, duplo)• Teken en schilderen• Spel meer naast dan mét andere kinderen	<ul style="list-style-type: none">• Beschutte, veilige, schone buitenspeelruimte onder constante verzorging/begeleiding. Privé (tuin, balkon, hofje) en/of openbaar (brede stoep, achterpaden, plantsoen, park, plein, formele speelplekken) Schoon en veilig is ook niet-milieubelast (grond, lucht, geluid, straling)• Eigen afgebakende plek op speelgelegenheid voor alle leeftijdsgroepen met zicht op het spel van de andere kinderen/ jongeren: voor ontmoeting leeftijdsgenootjes, voor spelfuncties aanvullend aan woonsituatie en als ontmoetingspunt voor ouders.• Ruimte om te rennen, te springen, sjouwen, ballen, leren fietsen e.d.• Verschillende ondergronden (van asfalt tot modder)• Verschillende materialen (zand, water, gras, grind, reliëf, steen, takjes, etc.)• Uitbreiding van ervaringen t.o.v. woonsituatie: speelplekken vullen spelfuncties aan (varieert per woonmilieu).• Multifunctionele inrichting d.m.v. ondergronden (materialen en hoogteverschillen), ook multifunctionele toestellen/meubilair• Overzichtelijke ruimte vanuit het kind gezien (denk aan hun lengte)• Beschutting tegen felle zon en wind• Maximale maat (bij meer kinderen, meer plekken)• Zitgelegenheid voor ouders/ begeleiders• 'Natuurlijk' toezicht vanuit woningen• Buitenspeelruimte dichtbij eigen huis.

Ontwikkeling	Spelvormen	Behoeften aan buitenruimte
<ul style="list-style-type: none"> • Kring van opvoeders (ouders, school, club etc.) wordt groter • Uitbouw grove en fijne motoriek • Fantasie en werkelijkheid zijn soms nog moeilijk te onderscheiden, zeker als er onvoldoende feitenkennis is om verschijnselen te verklaren • Ontstaan van complexe persoonlijkheid door imitatie en identificatie • Toenemende taalbeheersing; leren de basisbeginselen van lezen, rekenen en schrijven • Grotere belangstelling voor nieuwe dingen; kunnen meer indrukken aan, • Ontstaan van begrip van sociale regels en innerlijke controle over eigen impulsen • Ontstaan van empathisch vermogen; aanvankelijk nog alleen bij de concrete emoties van een ander • Leren zich ook bij afwezigheid opvoeders te houden aan gedragsregels, maar begrijpen vaak de algemene principes nog niet • Ontstaan van begrip naar rangorde van morele waarden. • Effect van gedrag bepaalt wat goed of fout is. • Leeftijdsgenoten worden belangrijker • Socialisatieproces op uitgebreidere schaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Bewegingsspel alleen, met 2- en met groep, w.o. rennen, balspel, evenwichtsspel, hinkelen, stellopen, (touw(tje) springen, elastieken, fietsen, skeeleren, gymnastiek (duikelen, radslag ed.), tikkertje, verstoppertje, kruipen/ sluipen, hoogtes beklimmen/ afdalen/ springen en klauteren. Wanneer het spel alleen een beroep doet op de grove motoriek, zijn er meer jongens dan meisjes bij betrokken: een klimrek is meer voor jongens; hinkelen en duikelrekken meer voor meisjes. • Constructiespel : maken van nieuwe dingen w.o. zand (kuilen graven) en water; hout, duplo, lego en andere bouwsystemen • Expressiespel w.o. tekenen, kleien, knutselen • Imitatie- en fantasiespel (met en zonder voorwerpen) • Kinderen spelen met elkaar: de 4-6 jarigen m.n. in imitatiespel; vanaf 6 jaar echt sociaal spel, waarbij zij op elkaar ingaan • Vanaf 6/7 jr.: regelspelen en competitie spel: verstoppertje, tikkertje e.d., kringspeltjes, gezelschapsspeltjes, sport 	<ul style="list-style-type: none"> • Beschutte, veilige terreinen, met zicht op spel andere kinderen/ jongeren en zomogelijk met toezicht; anders hulp op paar minuten loopafstand én 'natuurlijk' toezicht vanuit de woningen: voor ontmoeting leeftijdsgenootjes, voor spel functies aanvullend aan woonsituatie en als ontmoetingspunt voor ouders. • Obstakelvrije ruimte (in lxbxh) voor vrij spel/bewegingsspel/ groepsspelen • Multifunctionele inrichting d.m.v. ondergronden (materialen en hoogteverschillen), ook multifunctionele toestellen/meubilair • Diversiteit van spel functies, zoals samenspel, exploratie en naar motorische functies w.o. coördinatie, balans, kracht, ritme, snelheid en lenigheid. • Verschillende materialen en variatie in ondergronden, w.o. ook harde ondergrond op gedeeltes nodig. • Uitbreiding van ervaringen t.o.v. woonsituatie: sportmogelijkheden en speelplekken vullen spel functies aan (varieert per woonmilieu). • Meer natuurelementen: <ul style="list-style-type: none"> • water bijv. watergootjes, kraantjes (let op veiligheid) • fruitbomen, planten die iets met seizoenen doen • wintergroen, pluktuin, bloementuin • ingezaaid gras (madeliefjes, klavertjes etc.) • Bij toezicht: aandacht voor constructiespel (hutten, losse elementen bijv. stenen stapelen en bouwen) • Zitplekken voor kinderen en begeleiders; voor vrouwen en voor meisjes met de gezichten naar elkaar gericht • Buitenspeelruimte dichtbij eigen huis, alsook speelruimte in het zicht van eigen huis.

Ontwikkeling	Spelvormen	Behoeften aan buitenruimte
<ul style="list-style-type: none"> • Ouders blijven centraal, maar er zijn meer invloeden. • Verfijning motoriek en behendigheden • Bij meisjes uiterlijke veranderingen w.o. groeispurt • Onderscheid schijn en werkelijkheid • Beheersen van gestructureerde leesteksten • Eigen kunnen is belangrijk • Regels van rechtvaardigheid worden star toegepast; leren verschil zien tussen vergissing en bedrog; leren ook zelf liegen. • Empathisch vermogen niet meer afhankelijk van concreet waarneembare situaties • Leeftijdsgenoten zijn belangrijk • Gevoel van kracht en meting daarvan met leeftijdgenoten in vechtpartijen en sport • Sekse- bewustzijn vergroot zich 	<ul style="list-style-type: none"> • Bewegingsspel m.n. in combinatie met anderen: regelspelen, behendigheidsspelen, straatsport en verenigingssport. Meiden vooral: touwtje springen, schommelen, regel- en behendigheidsspelletjes, verschillende tik- en verstopspelen, plus routegebonden activiteiten als skeeleren/rolschaatsen/ fietsen; • Vaak grote seksescheiding bij spelen en andere activiteiten. • Constructiespelen: hutten bouwen, knutselen • Hobby's:, verzamelen, tekenen, technisch lego e.d. • Computerspelen • Video/tv kijken • Lezen • Dieren verzorgen 	<ul style="list-style-type: none"> • Obstakelvrije ruimte (in lxbxh) met verharde ondergrond voor vrij spel, bewegingsspel en groepsspelen: voor ontmoeting leeftijdsgenootjes, voor spelfuncties aanvullend aan woonsituatie en als ontmoetingspunt voor ouders. • Multifunctionele inrichting • Grotere diversiteit naar spelfuncties, zoals samenspel, exploratie en naar motorische functies w.o. coördinatie, balans, kracht, ritme, snelheid en lenigheid. • Grotere variatie aan voorzieningen w.o. rommellandje, fietscross en geformaliseerde sportplekken (doeltjes, belijning e.d.), skate-elementen en/ of beskatebaar maken van speelplekken (kan ook door kleine verhogingen en keuze materiaal) • Verschillende materialen én variatie in ondergronden, w.o. ook harde ondergrond op gedeeltes nodig, • Uitbreiding van ervaringen t.o.v. woonsituatie: speelplekken vullen spelfuncties aan (varieert per woonmilieu). • Zitplekken voor kinderen en begeleiders; voor vrouwen en voor meiden met de gezichten naar elkaar gericht • Levendige locatie • Buitenspeelruimte dichtbij eigen huis

Ontwikkeling	Spelvormen	Behoeften aan buitenruimte
<ul style="list-style-type: none"> • Opvoedingssituatie verandert: op steeds grotere afstand begeleidend • Bij jongens uiterlijke veranderingen w.o. groeispurt • Lichamelijke ontwikkeling, m.n. hersenen, is evenals de cognitieve en psychosociale ontwikkeling tot na het 20^e - 24^e jaar nog volop in de groei • Zoektocht naar eigen identiteit • Zoektocht naar levensstijl/type • Experimenteren met diverse keuzemogelijkheden • Abstract denken • Ontstaan van inzicht dat gedrag, mimiek en gevoel niet samen hoeven te gaan • Jongeren leven steeds meer in 2 domeinen: ouders blijven het oriëntatiepunt voor waarden, schoolkeuze, maatschappijopvattingen en idealen (het domein 'toekomstig leven als volwassene') en het domein 'huidig bestaan als jongere', dat muziek, mode, taalgebruik, omgangsvormen en interesses omvat • Vorming van informele groepen op grond van woonbuurt en/of interesses/ sportieve activiteiten; subculturen zijn van belang voor ontwikkelen van identiteit; vriendenclubs voor sociale vaardigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontmoeten van leeftijdsgenoten • Straatsporten/ informele sporten: jongens m.n. veldsporten en skaten/skateboarden (street- of stunt-); meiden m.n. in kleine groepjes: tennis, badminton, tafeltennis, korfbal, volley, handbal. plus routegebonden activiteiten als skeeleren/ rolschaatsen/ fietsen • Meiden aanvankelijk ook nog (meest zelfbedachte) regelen behendigheids spelletjes; • Verenigingssporten (in minder grote aantallen dan 8- 13 jarigen) • Computerspelen, chatten • Muziek luisteren/ maken/ schrijven (evt. op computer) • Video/tv kijken • Rondhangen • Uitgaan, bioscoop, festivals en evenementen/ concerten • Dansen, aerobics, streetdance, breakdance • Tekenen/ graffiti • Filmen/monteren • Dieren verzorgen • Winkelen (m.n. meisjes) • Leren 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontmoetingsplek leeftijdgenoten • Iets te doen: goede multifunctionele sportfaciliteiten met voorzieningen zowel voor jongens als voor meiden. Obstakelvrije ruimte met verharde ondergrond biedt zowel jongens als meiden gelegenheid tot activiteiten. • Zien en gezien worden (locatie bijv. bij winkels, kruispunt routes) • Openheid, geslotenheid en rugdekking • Binnen gezichtsveld, buiten gehoorafstand van woningen • Zitplekken: voor meiden met de gezichten naar elkaar gericht • Ondanks onbeperkte mobiliteit blijven de meesten binnen 800 a 1000 m voor hun dagelijkse vrijetijdsactiviteiten. Jongeren willen in de eigen wijk op openbaar terrein terecht kunnen voor sportieve activiteiten en informele ontmoetingen. Voor speciale faciliteiten en activiteiten zijn zij wel bereid om te reizen. • Vanwege de verschillende subculturen van jongeren is het aan te raden per barrièreblok minimaal 2 sport/ontmoetingsplekken voor jongeren te reserveren.

Geraadpleegde literatuur

- M.F.Delfos
Ontwikkeling in vogelvlucht
Amsterdam 2005
- R. de Groot
Kinderen en spel
Amsterdam 2001

- R. Kohnstamm
Kleine ontwikkelingspsychologie
5e herziene druk
Houten 2002
- Ch. Njikiktjen
Gedragsneurologie van het kind
Amsterdam 2004

- J. Noorda en R. Veenbaas
Hangplekken een nieuwe rage?
Deel III
Amsterdam 2000
- Verhulst
De ontwikkeling van het kind
Assen 2003

- Van Wiechen
Ontwikkelingsonderzoek
Van Gorcum en Comp. BV
VNG uitgeverij 2000
- E. Zeijl
Young adolescents'leisure
Leiden 2000

samen met de verkavelaar en de gemeente een goede overeenkomst uit te werken.

Ook onderstaande normen kunnen hiervoor worden gehanteerd.

Indeling volgens actieradius

(JANSEN D., Landje Pik. 'speel-inclusieve' inrichting en planning van woongebieden. Blz. 8)

Leeftijd	waar spelen ze	Ruimteclaim
1-3 jaar	In het zicht van thuis, op korte afstand van de woning	Breed trottoir, mogelijkheid om een 'rondje te fietsen' zonder over te steken
4-6 jaar	Idem 1-3 jaar en uitbreiding tot 'in de buurt'	Vrije ruimte van 100-500m ² Minder dan 100m van de woning
6-12 jaar	Idem 4-6 jaar en uitbreiding tot 'in de wijk', tot honderden meters van de woning Vanaf 8 à 10 jaar: grotere actieradius De eigen buurt blijft de uitvalsbasis	Vrije ruimte van 2000-3000m ² Minder dan 300m van de woning
12-18 jaar	Idem 6-12 jaar De spelactiviteiten verplaatsen zich naar meer georganiseerde omgevingen zoals sportclubs. Pleintjes in de eigen buurt blijven wel een ontmoetingspunt: rondhangen, skaten, basketballen.	Aandacht voor fietsroutes naar centrale voorzieningen en fietsvoorzieningen bij oversteekplaatsen

Groennormen Vlaanderen per verstedelijkingsklasse

(VANDROMME D., 'Normen voor groenvoorzieningen in de stedenbouwkundige planvorming' Groenkontakt, 1997, jaargang 2, Blz. 27 en 29)